

dat wilde ze. Voortzetten onderwijs haar medische studie. Dat Bertje nu geregeld naar school ging, gaf ruimte van tijd, rust ook voor aandachtsbepaling. Huib moedigde aan. Werken, altijd maar werken, met je hoofd en je handen, er is niets beters, zei hij met triestigen ernst. Ook zelf was hij onophoudelijk bezig, schreef en las het geschrevene over, corrigeerde en schreef opnieuw, geheele dagen door, met nerveuse energie. Dwong zich tot concentratie, tot verdieping — ondervond opnieuw in dezen moeilijken tijd, hoeveel, ook waar het toch den zuiver artistieken, van inspiratie levenden arbeid gold, met moed en volharding, gestadige inspanning en oefening te bereiken viel. Maar o, wel pijnlijke uren had hij soms. Momenten vooral, waarin het hem zijn kon, of alles hem plotseling ontzonk, of zijn adem afgesneden werd, zijn hart verwrongen, zijn hand verlamd. Onnoodig, futiel en kinderachtig, bijna schaamtevol, leek dan al dit zoogenaamde werken van hem — dit schrijven van verhalen en comedies, van kritieken en essays, waar geen mensch ooit om vroeg — gezien in de tragische sfeer der wereldgeschiedenissen! Hoe zich over te geven aan een arbeid als deze, van fantastische vinding en subtiële onderscheiding, zonder die ontzettende werkelijkheid te vergeten — en juist dat opzettelijke vergeten, verduwen, van-je-afzetten, iets moeilijkers bestond er niet!.... Hij herinnerde het zich nog uit de dagen, toen hij trachten moest.... Janne Terwijne te vergeten. O, maar dan déze nimmer eindende, telkens als met een sprong terugkeerende obsessie! Nog vóór hij zijn pen had gedroogd, drong het van alle kanten op hem aan, het weten, het beseffen: er wordt op menschen geschoten, nú, op ditzelfde moment, met kanonnen en machinegeweren, ze worden vermoord en aan stukken gereten, jonge kunstenaars en geleerden, jonge vaders en geliefden; de schoonste, de heiligste dingen der wereld worden vernietigd, weggevaagd moedwillig, machinaal — terwijl ik hier zit, en verhalen verzin!

En tóch wist hij ze te verdringen, die obsessies. Hij zette er zich driftig tegen in, hij vloekte en vocht er tegen, ontrukte zich er aan. Want d i t e n d i t a l l é é n — hoe het verder dan ook beschouwd mocht worden — dit was zijn werk nu eenmaal, dat wat hij kon, beter dan een ander, wat hij doen moest dus. En ja, ja, ja, — wat er dan ook van zijn mocht — de wereld had dit werk nog wel degelijk nodig, méér dan ooit misschien! Deed er trouwens alles niet toe: hij zelf had het nodig, kon er onmogelijk buiten, juist nu, juist nu! Want niet voor een vrouw alleen, voor zijn werk moest een man leven — zijn werk, dat hij liefhebben moest om zich in den chaos te kunnen handhaven, het erin uit te kunnen houden. Zijn werk, zijn product, dat wat hij máken kan!

Maar ook allerlei anders greep Huib thans aan — het was een financiële noodzakelijkheid geworden. Aan zijn besparingen zou binnenkort